

“Groen Links moet scherper”

De samensmelting van CPN, EVP, PPR en PSP tot Groen Links blijkt een onomkeerbaar proces. Groen Links is een blijvertje en sneller dan velen dachten zijn de groen-linkse 'bloedgroepen' op alle nivo's aan het fuseren.

'De Internationale' sprak met Andrée van Es, door sommigen 'het enige lid van de linkervleugel van de fractie van Groen Links' genoemd. Zij maakt de balans op van het eerste jaar van Groen Links en geeft haar visie op de toekomst van haar partij.

Groen Links bestaat nu ruim een jaar. Wat is je balans tot nu toe?

Andrée van Es: “Als je terugkijkt moet je constateren dat die samensmelting een vliegende start kreeg door de vervroegde verkiezingen en het besluit gezamenlijk deel te nemen. In twee weken tijd was alles rond. Je kreeg de verkiezingskampanje. En op 6 september zat die fractie daar. Met een groen linkse organisatie die nog steeds bestond uit de verschillende partijen en met een tamelijk onuitgewerkt programma, waarin we toch een beetje om een aantal hete hangijzers waren heengelopen.

Dat zijn de basiselementen waarmee het jaar begonnen is. En vervolgens stortte Oost-Europa in elkaar. Niet dat dat oorzakelijk iets met elkaar te maken heeft, maar dat heeft nogal invloed op Groen Links, op het samensmeltingsproces en op de discussies.

Organisatorische zijn ze ongelooflijk hard aan het werk. Dat zijn vaak klussen en taken die veel politieke elementen in zich hebben en die langs organisatorische weg worden beslecht: hoeveel formatieplaatsen daar, welk partijgebouw en zo. Daar hebben een aantal mensen het heel druk mee. Naar hun eigen zeggen, en ik denk ook wel voor de buitenwereld, té druk om dat wervende elan uit te dragen waar toch wel verwachtingen over ge-

wekt zijn. De fractie is een ander verhaal. Die heeft daarbinnen het meest gefunctioneerd als de plaats waar politiek tot een soort uitkristallisatie moest komen.

Ik vind dat het totaal het risico heeft dat een beetje de scherpe discussies uit de weg gegaan worden. Zo van: “Is dit naar alle delen van de achterban uit te leggen?” Ik vind dat een houding of uitgangspunt waar ik geen kant mee uitkan. Je komt nergens op uit of op een raar soort zelfcensuur. Mijn inbreng is meer: “Wat vinden jullie er nou eigenlijk van? Laat het maar mijnenver uit elkaar liggen, dan kun je dat uitvechten. Dat is de enige manier om verder te komen.” Kortom: ik vind dat dat scherper zou kunnen.”

Speelt de samenstelling van de regering daar ook een rol in?

“Zeker. Afgezien van haar centrum-linkse karakter beslaat die coalitie ruim honderd zetels, wat een tamelijk verpletterende invloed heeft op de politieke verhoudingen en op de mogelijkheid om nog iets te veranderen aan stellingnames. Het zit allemaal ontzettend dichtgetimmerd, meer dan het ooit met CDA-VVD geweest is. Behalve naar rechts, omdat CDA en VVD nog steeds een meerderheid hebben in de Kamer. En dat heeft gevolgen voor Groen Links. Omdat de

PvdA geen enkele ruimte geeft ben je gedwongen tot een politiek die wat meer ontmaskerend is, op sommige punten misschien de PvdA steunend, terwijl je weet dat het niks oplevert."

Te lief? *Wat vind je van de kritiek dat Groen Links te lief is voor de regering en soms nauwelijks te onderscheiden is van*

de regeringspartijen? Het NRC schreef na de behandeling van de regeringsverklaring in een redactioneel dat D66 en Groen Links eigenlijk zo tot de regering zouden kunnen toetreden.

"Ja, dat was vorig jaar bij de algemene beschouwingen en daar is natuurlijk nog een hele discussie over gevoerd. Ina Brouwer heeft ook in 'De Volkskrant' gezegd dat ze het tijd vindt om de koers wat aan te scherpen."

Die houding ten opzichte van de regering hoort toch eigenlijk vooral bij de PPR...

Nou, ook wel bij de CPN. Dat heeft te maken met standpunten en met politieke cultuur. Vanuit de PSP maken we altijd een tamelijk scherpe maatschappij-analyse. Ik merk bijvoorbeeld dat ik in de fractie de meest ideologische inbreng heb, vanuit mijn PSP-achtergrond. Die anderen hebben vanuit hun geschiedenis natuurlijk toch een iets pragmatieser opstelling.

En dat heeft ook te maken met grootte. Dat maakt mij geen donder uit, ook niet toen ik in m'n eentje in de Kamer zat. Ik probeer mensen te overtuigen en ik wil anderen konfronteren met mijn opvatting. Maar als mensen het niet met me eens zijn verandert dat mijn standpunt niet. En dat is met die anderen toch anders. De PPR is regeringspartij geweest en de CPN heeft massa-aanhang gehad. Ik heb altijd het gevoel dat die niet zo goed kunnen wennen aan klein en onbetekenend zijn. Ze opereren veel meer vanuit de benadering dat het er uiteindelijk om gaat een coalitie met de PvdA tot stand te brengen. In de fractie en in de concrete standpunten maakt dat niet zo veel uit, maar bij zoiets als de algemene beschouwingen vorig jaar merkte je dat wel. Plus

dat het algemene beeld van de PvdA in de regering door de één wel positiever wordt beoordeeld dan door de ander.

Je ziet nu zo langzamerhand de ontwikkeling naar een wat scherpere opstelling. Ook al zou je niet willen, je kunt niet anders door wat er aan voorstellen over je heen komt. Groen Links is in het parlement nu de linkse oppositie. Daar moeten mensen ook aan wennen, want dat was altijd Den Uyl of Wim Kok."

Hoe denk je dat de stemming is bij de leden van Groen Links na dit jaar? Er waren nogal wat verwachtingen gewekt, deels van buiten en deels door jullie zelf.

"Met de beeldvorming in de campagne was ik niet gelukkig, dat heb ik al vaker gezegd. Het was een soort reclame-spot, alles werd nieuw. Ik heb helemaal niks tegen een groot deel van 'oud-links'. Mensen die daar zo paranoia over doen wantrouwen ik ook een beetje. Als je iets in machtsverhoudingen analyseert is het al oud-links. Ik zeg: "Daar is niks ouds aan, dat moet je vooral bewaren."

Bij de achterban van Groen Links zie ik dat alles veel sneller gaat. Die mensen balen ervan dat er nu nog gepraat moet worden over aparte congressen of niet. Ik kom veel in de kleinere provincieplaatsen. En radikaal links was daar de afgelopen jaren al zo uitgedund. Ze kwamen elkaar tegen in de Wereldwinkel en in de milieugroep en moesten bijna wel samenwerken. Dus die zijn het vaak allang zat, dat nog overeind houden van eigen identiteiten."

Aktie *Hoe verklaar jij dat initiatieven vanuit de fractie Groen Links om tot*

aktie te komen, zoals bijvoorbeeld de armoede-konferenties, niet of nauwelijks van de grond zijn gekomen?

"Op die armoedekonferenties die Paul Rosenmöller en Ina Brouwer met gemeenteraadsfrakties hebben georganiseerd zijn inderdaad weinig mensen afgekomen. Ik ben er helemaal niet bij betrokken geweest, zij waren over het resultaat nogal te-

leurgesteld. Ik vind dat armoede een soort onderwerp is waarvoor je op een andere manier mensen zou moeten proberen te mobiliseren dan vanuit een zieligheidsverhaal. Je ziet dat ook bij de kerken. Als je zegt: "Wij zijn nog de enigen die ervoor opkomen", heb je het eigenlijk al verloren. Het is te veel terecht gekomen in de zielige hoek in plaats van in een strijdbaar verhaal over organiseren en het afdwingen van eisen. En dat is niet zo'n wervende formule. Je moet constateren dat het organiseren van zulke konferenties niet erg goed blijkt te werken."

Aan 'De arme kant van Nederland' kan je ook zien dat een punt als armoede alleen met een beetje succes op te pakken is als je een degelijke langdurige campagne opzet, en niet alleen incidenteel iets organiseert. Heeft het geringe succes van die armoede-konferenties niet ook veel te maken met het feit dat het actieve kader in de afdelingen van Groen Links vooral met gemeenteraadswerk bezig is?

"Dat moet je constateren, ja. Bij al die partijen was tot vorig jaar sprake van ledenverlies. Overal werden die partijen overeind gehouden door een paar mensen die dat al jaren deden."

Waarbij het parlementair werk, het raadswerk, de stabiele factor is waaromheen je je afdeling organiseert?

"Dat is zo, maar voor een overgangsfase vind ik dat niet zo erg. Het moet alleen wel een tijdelijke zaak zijn. Er moet voor Groen Links een stijgende lijn komen en er moeten nieuwe mensen bij. Dat gebeurt ook wel, de leden-groei bij Groen Links is vele malen groter dan bij de afzonderlijke partijen. Dat zijn mensen die het moeten gaan overnemen, waar het van moet

komen. Dan moet ook de aktie meer uit de verf gaan komen."

Wethouderszetels *Na de gemeenteraadsverkiezingen is Groen Links in een hele serie plaatsen in kolleges gekomen, vaak samen met rechtse partijen. Wat vind je daarvan?*

"Ik zie dat het in een heleboel plaatsen gebeurt, maar ik ben er zelf nu zo langzamerhand wel een beetje vanaf dat ik denk: "Oh jee, wat vreselijk". Ik zit er niet zo mee, laat het maar gebeuren en als het mis gaat zien we wel weer verder."

Maar denk je niet dat waar je het net over had, het uitbouwen van Groen Links tot meer een aktiepartij, moeilijker wordt als je in zo'n positie zit?

Dat hoeft niet, althans dat heb ik tot op heden niet gemerkt. Neem dat beruchte verhaal over Amersfoort. Daar wilde de gemeente een soort Hoog Catharijne-achtig gedoe. Groen Links en D66 haalden stemmen omdat ze daartegen waren. Nu zitten ze in het kollege en gaat er geloof ik iets dergelijks toch gebeuren. Daar ben ik dus zelf heel benieuwd naar, hoe dat gaat. Ik volg het niet erg, dus ik weet niet wat daar uiteindelijk uit gaat komen.

Maar als uitgangspunt denk ik wel dat je je achterban in een hele rare positie plaatst ten opzichte van je gemeenteraadsfractie en je wethouder. En daar loop je een heel groot risico mee. Wat dat betreft zou ik in een aantal plaatsen een wat minder bestuurlijke oppositionelere lijn gevolgd hebben. Maar nogmaals, ik zit er niet mee, we zien het wel."

Datzelfde verhaal geldt ook voor de regering?

"Dat geldt ook voor een regering."

Dus een regering van CDA, PvdA en Groen Links zou op zich mogelijk zijn?

"Op dit moment natuurlijk niet. Maar het feit dat zo'n regering nu niet mogelijk is komt niet doordat het CDA het CDA is, maar omdat ik de standpunten van het CDA onverenigbaar acht met die van Groen Links. Daarom zie ik dat niet gebeuren."

Voor de CPN en de PPR is dat geen nieuw standpunt, maar in de PSP werd daar toch altijd anders gedacht? Aan de ene kant had je mensen die stelden dat je überhaupt onder de huidige verhoudingen niet in een regering moet gaan zitten - dat standpunt speelt nu nog nauwelijks een rol.. En daartegen-

over vonden anderen dat dat wel kan, maar alleen met linkse partijen, dus niet met CDA en VVD.

"Ja, maar zoals het nu gaat heb je de strategie waarvan ik vind dat het de goede is voor Groen Links. Het gaat er niet om vantevoren te zeggen: "Dat willen we wel en dat niet", maar het gaat uiteindelijk om programmatiese afwegingen: wat realiseer je van je programma. Ik acht het uitgesloten dat je dat met het CDA kan doen. En zelfs met de PvdA zoals die zich nu opstelt trouwens. Je zit in een politiek tijdperk waarin grote delen van links de neiging hebben naar het midden te trekken in plaats van naar links. En dat is niet het tijdperk waarin er voor ons wat te halen valt in bestuurlijke zin."

Maar als je in meer en meer plaatsen kollege-verantwoordelijkheid draagt heeft dat toch ook consequenties op de langere termijn: wat voor soort partij je aan het opbouwen bent, wat voor mensen je aantrekt? Op de korte termijn kun je dan misschien het idee hebben dat je in de marge wat dingen verandert, maar op de langere termijn loop je het risico een partij op te bouwen die niet meer is dan een soort linkervleugel van de PvdA.

De Golf-oorlog en de VN

Groen Links heeft zich uitgesproken voor het naar de Golf sturen van 'een internationale vredesmacht' onder opperbevel van het Militair Stafcomité van de Verenigde Naties (VN). "In laatste instantie", zegt het bestuur van Groen Links, "kan daarbij het gebruik van militair geweld onvermijdelijk zijn". Waar komt dit standpunt vandaan?

Andrée van Es: "Ik vind dat die fregatten terugmoeten, omdat ik vind dat er een vermenging plaatsvindt tussen aan de ene kant een oorlogsdreiging vanuit de Verenigde Staten en aan de andere kant de uitvoering van een VN-resolutie voor een economiese blokkade van Irak. De kans is daarbij levensgroot aanwezig dat je in een oorlog betrokken raakt, waarvan ik vind dat dat absoluut niet moet. Dus ik vind dat die fregatten terug moeten.

Ik vind tegelijkertijd wel dat de totstandkoming van een VN-vredesmacht, gericht op konfliktbeheersing, maar ook gericht op het effektueren van een blokkade tegen Saddam Hoessein, een goeie zaak is. Dus als er sprake zou zijn van zo'n VN-vredesmacht, dan vind ik wel dat Nederland daar aan mee zou moeten doen en er een bijdrage aan zou

moeten leveren."

Maar dat is nu eigenlijk toch al het geval. Als Ter Beek zegt dat ze vanaf nu onder VN-vlag varen gebeurt dus wat jij wil?

"Nou, dat is dus wat ik niet vind. Eerst moeten alle buitenlandse troepen daar weg en daarna heb je kans dat je de schade kunt beperken door alsnog een V.N.-vredesmacht te vormen. Ik vind, dat als ze een andere vlag op die schepen zetten, dat het dan nog geen VN-macht is. Al was het alleen al omdat de nu aangenomen VN-resolutie op vele manieren geïnterpreteerd wordt, door de één agressiever dan door de ander. Dat kan voor mij niet een VN-vredesmacht zijn, ik ga er vanuit dat dat bij zo'n vredesmacht niet het geval is."

Maar dat zal je natuurlijk altijd houden, of weet je voorbeelden van VN-optreden waar dat niet zo was?
"Nee, natuurlijk niet. Maar het is voor mij wel dé voorwaarde waaronder het gerechtvaardigd is dat Nederland daar aan mee zou werken."

Maar met die opvatting van jullie over de Verenigde

"Ja, dat risico is er. Maar ik vind dat in dit stadium op gemeentenivo geen reden om het niet te doen. Ik denk dat je dat risico dan maar moet lopen en er ontzettend bovenop moet blijven zitten. Door de verzetskant, de oppositiekant meer te benadrukken. En door stelling te nemen waardoor dat belemmerd wordt. Ik zie zelf op dit moment niet zo veel in een strategie van: "Daar moeten we niks van hebben". Ook in het belang van de opbouw van de partij, omdat ik realistisch genoeg ben om te zien dat een aantal mensen daar wat optimistischer tegenaan kijkt. En voor hun motivatie om wervend voor die partij te zijn dat als belangrijkste element zien."

Maar dat is natuurlijk levensgevaarlijk.....

"Dat is ook zo."

...omdat je met een bepaalde politiek natuurlijk ook bepaalde mensen aantrekt.

"Hm...dat zou kunnen. Maar dat risico is niet zo groot, want we hebben natuurlijk niet zoveel baantjes te vergeven. Maar ik ben het ermee eens dat dat proces kan optreden. Dat zie je bij D66, mensen die gokken, een paar jaar geleden gingen ze naar het

CDA. Dat is iets waarvan je niet moet denken dat je er los van staat, maar daar ben je zover van af. Ik signaleer bij mezelf dat ik dat risico zie, maar er niet op wil reageren door te proberen dat te verhinderen. Ik zal me er niet tegen verzetten door uit te gaan toeteren dat ik daar hardstikke tegen ben. Ik ken de situatie in Amersfoort niet. Probeer het maar en ik heb er zo mijn huiver over. Als maar niemand denkt dat ik me daardoor laat belemmeren om, bijvoorbeeld over de Coentunnel, te zeggen wat ik ervan vind, op te roepen tot verzet en als het nodig is daar zelf aan mee te doen."

Strategie *Een werkgroep van Groen Links heeft voor de discussie over jullie strategie het stuk: "Het begin van de toekomst" geschreven. Daar is nogal wat kritiek op gekomen, wat is jouw positie in die discussie?*

"Ik weet niet hoe dat bij de anderen zit, maar in de PSP zijn we toch een beetje huiverig voor strategie-diskussies. We hebben er al zoveel gehad en het heeft nooit erg veel positiefs opgeleverd. Daar heeft ook wel mee te maken dat je wat pragmatieser of opener wordt. Ik geloof niet meer in de definitieve versie van hoe we van hier tot

de ideale maatschappij komen. "Het begin van de toekomst" vind ik op sommige punten een beetje negatief beschrijvend, bijna een stuk van hoe het niet moet. Dat heeft te maken met de fase waarin je nu zit, met het verwerken van het verleden. Zo'n nota heeft voor een deel van Groen Links de functie daarmee af te rekenen. Ik zie altijd om me heen dat er ontzettend veel verleden te verwerken valt, ideologies en politiek. En dat is nu even aan de orde, wat ook weer te maken heeft met die verschillende partijpolitieke kulturen. Ik denk dat je eerst door dat soort bergen heen moet voor je tot een gemeenschappelijke strategie kunt komen.

Want nu vind ik nog een beetje te veel dat iedereen de eigen geschiedenis en traditie meedraagt. Als het gaat om concrete standpuntbepalingen is dat niet zo'n probleem. Maar als het gaat over hoe je nou op langere termijn tegen maatschappelijke verhoudingen aankijkt, tegen socialisme, tegen maatschappijverandering, de snelheid daarvan, kleine stapjes, enzovoorts, speelt dat allemaal nog mee. En het is nog te bedreigend om daar aan te komen. De opstelling ten opzichte van de PvdA bijvoorbeeld. Als ik in de verkiezingskampanje iets

Naties kom je toch enorm in de problemen, want in feite wordt nu al onder VN-dekmantel geopereerd. En als je kijkt wie de dienst uitmaken in de VN is de tegenstelling tussen optreden van de VS of van VN niet meer dan een schijn tegenstelling.

"Ik denk inderdaad dat er een verschil van opvatting is over hoe je de VN beoordeelt. Ik ben het uiteindelijk wel eens met de kritiek dat de VN als organisatie de machtsverhoudingen weerspiegelt, maar daarmee vind ik dus niet dat je het weg moet gooien. Want waarom is er nu voor het eerst in zoveel jaren een eensluidende opstelling van de Veiligheidsraad? Dat heeft meer te maken met oost-west-verhoudingen dan met het optreden van Saddam Hoessein. Maar dat zo zijnde, met alle kritiek die je kan hebben en alle discussies die je moet voeren, staat voor mij overeind dat de VN het enige orgaan is waar je nog enigszins het perspectief hebt op het niet-militair beslechten van conflicten via het afbreken van vijandsbeelden en militaire machtsblokken. Het is niet zozeer een kwestie van naïef geloof of vertrouwen, maar wel dat ik niet zoveel anders zie".

Maar wat vind je dan van de kritiek van palestijnen en anderen uit de arabiese wereld die zeggen: "Waar bemoeien jullie je mee, dat zoeken we zelf wel uit. Jullie hebben je nooit druk gemaakt om VN-resoluties over Namibië of Israël, en nu ineens wel, alleen vanwege de olie. Donderen jullie allemaal op, dit is

onze zaak?"

"Irak is nu eenmaal een land waar ik al jaren en jaren aandacht voor heb gevraagd, om een embargo, een veroordeling door de VN, enzovoorts. Dat is onder andere omdat koerden uit Irak ons dat vragen. Op het moment dat dat gebeurt, en ik zie ook wel dat dat op volstrekt andere motieven is, zie ik geen reden om dan ineens te zeggen: "Ja maar nou wordt het te gek, want dit is niet het moment en de reden waarom ik het zou willen." Daar zie ik geen reden voor".

Ook niet als in de arabiese wereld zelf breed leeft dat die amerikanen daar niks te zoeken hebben...

"Ja, dat die amerikanen daar niks te zoeken hebben, daar ben ik het wel mee eens...."

....of dat nou onder VN-vlag is of niet, want dat maakt niet zoveel uit....

"Voor mij maakt dat dus wel uit. En waarom? Omdat de koerden jarenlang gepleit hebben voor optreden van de VN en vragen om bescherming, ook vanuit de gedachte, denk ik, dat het het enige instrument is. Ik zie ook wel dat delen van de arabiese wereld daar niet mee instemmen. Ik zie dat, analyseer dat en kan dat om een aantal redenen volgen. Maar dat is voor mij geen reden om van standpunt te veranderen."

scherps over de PvdA zei werd er gezegd: "Je moet je niet zo tegen de PvdA afzetten" en zo.

Dat die verschillen er zijn weet ik wel, maar je moet toch tot een strategie en activiteitenprogramma komen wat niet een slap aftreksel of compromis is, maar wat gemeenschappelijk gedragen wordt. En dat is een tamelijk lange weg."

Maar je opereert natuurlijk niet in een vacuüm. Er wordt wel gezegd dat Groen Links steeds meer op de PPR gaat lijken. Je funktioneert, neemt posities in, maakt keuzes en het gaat daarmee natuurlijk steeds verder een bepaalde kant op.

"Toch, zoals ik al zei: op concrete onderwerpen is er eigenlijk geen pro-

bleem. Daar weten we goeie en scherpe standpunten in te nemen."

Oost-Europa *Je zei dat de ontwikkelingen in Oost-Europa grote invloed hebben op Groen Links. Doel je dan op het feit dat de CPN binnen Groen Links een beetje inbindt, of op demoralisatie?*

"Dat ja, maar vooral op het feit dat een heleboel mensen ontzettend gevoelig zijn voor het hele 'gelijk van rechts'-verhaal. Daarbij speelt erg mee dat de CPN en PPR veel officiële kontakten hadden in Oost-Europa. Wij als PSP zijn natuurlijk altijd verguisd vanwege de oppositionele groepjes waar we contact mee hadden. Dat doet er nu allemaal niet zo veel toe, maar het zijn geschiedenissen die maken dat mensen een soort schuldgevoel hebben. Daar hebben wij geen last van, ik heb me daar nooit mee geïdentificeerd, dingen goedgepraat of verdoezeld."

En komt daar dan uit voort dat Ria Beckers in de groen-linkse raad zei dat de ontwikkelingen in Oost-Europa het definitieve einde betekenen van de grote ideologieën en van het socialisme? Of dat Ina Brouwer in een interview zei eigenlijk niet meer te weten wat het is om je nog socialiste te noemen?

"Ja, dat speelt een rol, maar het speelt natuurlijk al veel langer. Alleen nu kun je het zeggen, het is nu veel gewoner, aanvaardbaarder."

Jij noemt je toch nog steeds socialiste?
"Ik noem me wel socialiste, ja. En dat heeft te maken met het feit dat ik me in mijn socialisme nooit geïdentificeerd heb met de Sovjet-Unie of met Oost-Europa. Ik zie alleen wel dat het een begrip wordt waar iedereen van alles in kan stoppen, een soort grabbelton, wat ik ook een beetje vreemd vind.

Ik moet eerlijk zeggen: afgezien van de daar nu uit voortvloeiende partijpolitieke verhoudingen waardeer ik de ontwikkelingen in Oost-Europa toch als tamelijk positief. Het geeft links de kans je eigen kontakten op te bouwen, ook in Oost-Europa. Ik zie ook wel dat het tot een soort proeftuin wordt voor het bedrijfsleven en voor investeringen, maar dat is een tamelijk voorspelbaar gebeuren waar je weer tegenmachten tegen moet opbouwen. Dat is het stadium waarin je verkeert. Maar dat de kunstmatige politieke verhoudingen die daar be-

stonden, de onvrijheid en de onwaarachtigheid verdwijnen kan ik alleen maar toejuichen."

Een hoop mensen, vooral in de CPN, zijn natuurlijk de weg kwijt....
"Dat denk ik ook."

...en ook dat maakt strategie-diskussies weer moeilijker, als je al je referenties had opgehangen aan een Oost-Europa waar nu niks meer van overblijft.

"Dan blijft er voor de kommunisten niks anders over dan de sociaal-democratie, dat zeggen ze zelf ook. Dat is een manier van denken die in de CPN ongelooflijk breed gedragen wordt. Er is toch steeds niks anders dan die historische scheuring tussen de sociaal-democratie en de kommunisten, die weer hersteld moet worden."

Maar "geen grote ideologieën meer" en "laten we alsjeblieft niet te ver proberen vooruit te kijken" werkt natuurlijk plat pragmatisme in de hand, zeker als daar niks voor in de plaats komt.

"Ik ben ervan overtuigd dat het op een gegeven moment wel weer komt, dat het tijd moet hebben. Want het zijn mensen die misschien pragmaties bezig zijn, maar die dat niet om willen zetten in banen of geldverdieneren. Het zijn mensen die hun vrije uren, dagen en nachten in blijven zetten voor grote idealen. En zolang dat zo is ben ik niet zo bang dat dat bij grote delen van radikaal links tot sociaal-demokratisering of afhaken zal leiden."

Toch: als je dat pragmatisme optelt bij het afrekenen met grote ideologieën, als gevolg van Oost-Europa, én bij het niet erg op gang komen van strategische diskussies binnen Groen Links, dan wijst toch alles erop dat de inhoudelijke punten waar de PSP voor stond - socialisme, radikaal anti-militarisme - binnen Groen Links steeds verder zullen marginaliseren?

"Nee, daar ben ik helemaal niet bang voor. Je kan niet verwachten dat Ria Beckers verandert in een PSP-ster, daar gaat het niet om. Ik vind het niet ingewikkeld om met mijn radikaal anti-militaristische standpunten te opereren binnen Groen Links, omdat ik zie hoe erop gereageerd wordt en dat ze overtuigen."

Interview door
Rob Gerretsen en Robert Went
(29-8-1990)

Groen Links en SAP

Andrée van Es: "En dan moeten we natuurlijk ook de SAP er nog een beetje bij betrekken."

Ja, maar de kans daarop is er natuurlijk niet groter op geworden. Toen we bij de eerste diskussies over Groen Links mee wilden onderhandelen werd gezegd dat deelname van de SAP de toch al moeilijke gesprekken alleen maar zou bemoeilijken. En in het stadium waarin Groen Links nu verkeert zal dat natuurlijk opnieuw gezegd worden....

Dat denk ik ook, ja.

Bovendien is de animo bij ons er ook niet groter op geworden, nu een beetje duidelijk wordt welke kant Groen Links zich op aan het ontwikkelen is. We hebben daarom besloten dat het geen enkele zin heeft jullie en onze kostbare tijd op dit moment te verknoeien met een brief waarin we schrijven dat we nog weer eens over meedoen willen praten. Laten we maar zoveel mogelijk concreet samenwerken.

Dat vind ik ook. Ik heb binnen Groen Links vaak gezegd dat jullie er bij horen. Maar ik merk soms, ook in de fractie, dat daarop gereageerd wordt in de trant van: "Dat is een ouderwets en dogmaties soort links waar wij niks bij te zoeken hebben." Ik vind dat we wel moeten samenwerken en met elkaar moeten blijven diskussiëren.

Dat is ook onze benadering. We hebben er geen enkele behoefte aan Groen Links te verketteren.